

[Διδακτικές Δοκιμές]

"Ερευνητική εργασία"

Ενότητες Γ' Λυκείου

Θέμα: Η διαδικασία συγγραφής μιας ερευνητικής εργασίας: Το θέμα, η διάρθρωση, το αποδεικτικό υλικό, ο τίτλος

Ενότητα "Ερευνητική εργασία"

Έκφραση-Εκθεση Γ' Λυκείου

Διδακτική δοκιμή

Διονύσιος Τάνης

α. Παρουσίαση του περιεχομένου

Η ενότητα αναφέρεται σε επιμέρους ζητήματα τα οποία παρουσιάζονται κατά τη συγγραφή μιας ερευνητικής εργασίας από μαθητές/τριες Λυκείου, όπως η επιλογή του θέματος της εργασίας, η διατύπωση του τίτλου, η αναζήτηση του σχετικού υλικού και η αξιολόγησή του, καθώς και η διάρθρωση και συγγραφή της εργασίας.

β. Διδακτική πρόταση

Στόχοι

- Να γνωρίσουν οι μαθητές/τριες τα βασικά στοιχεία που απαιτούνται για τη συγγραφή μιας απλής ερευνητικής εργασίας.
- Να γνωρίσουν τη διαδικασία για την αναζήτηση και συγκέντρωση του χρήσιμου για την εργασία υλικού.
- Να προβληματιστούν με την επιλογή του αποδεικτικού υλικού της εργασίας τους.
- Να ασκηθούν στο λόγο, ανάλογα με το περιεχόμενο της εργασίας τους, με τη χρήση του περιγραφικού, του αφηγηματικού, του αξιολογικού τρόπου και να αξιοποιήσουν όσα διδάχτηκαν σχετικά στις ενότητες για την πειθώ και το δοκίμιο.

Περιεχόμενο-Διδακτική προσέγγιση του θέματος.

α. Τι είναι ερευνητική εργασία.

Ερευνητική εργασία ονομάζουμε συνήθως ένα κείμενο που σκοπό έχει να εξετάσει, διερευνήσει και να παρουσιάσει συστηματικά και μεθοδικά ένα θέμα επιστημονικό, φιλοσοφικό, λογοτεχνικό, καλλιτεχνικό, πολιτικό ή άλλου περιεχομένου. Ο ερευνητής-συγγραφέας θα χρειαστεί στην πορεία της έρευνας του να συλλέξει ένα υλικό, το οποίο πρέπει να το κατηγοριοποιήσει, να το ταξινομήσει, να το κρίνει, για να αποδείξει ή να στηρίξει μια θέση/άποψη πάνω στο θέμα που επεξεργάζεται. Η τελική αυτή άποψη/θέση ή το συμπέρασμα στο οποίο καταλήγει μια ερευνητική εργασία κανονικά θα πρέπει να συνεισφέρει ένα καινούριο στοιχείο στο θέμα. Και βέβαια, μια τέτοια εργασία, που επιδιώκει να παρουσιάσει κάτι καινούριο στο χώρο της επιστήμης, της λογοτεχνίας, της φιλοσοφίας κτλ., δεν πρέπει να ξεκινάει με προκατασκευασμένα συμπεράσματα.

Στο σχολείο, και συγκεκριμένα στην Γ' τάξη του Λυκείου, στη διδασκαλία της ερευνητικής εργασίας είναι φυσικό να μην επικεντρώνεται η προσοχή τόσο στις θέσεις, στα συμπεράσματα και στα πορίσματα της ερευνητικής εργασίας, αλλά κυρίως στη διαδικασία, τη μέθοδο και την πορεία προς τη διατύπωση τους συγχρόνως γίνεται λόγος για τον τρόπο αναζήτησης του υλικού και στη μορφή που μπορεί να έχει μια ερευνητική εργασία. Επίσης η ερευνητική εργασία, με την ποικιλία που μπορεί να πάρει, αποτελεί μια ακόμα

ευκαιρία γλωσσικής άσκησης των μαθητών/τριών.

Άλλωστε, καθώς ένα μεγάλο μέρος των μαθητών της Γ' Λυκείου θα συνεχίσει τη φοίτησή του στην τριτοβάθμια εκπαίδευση, η έγκαιρη εξοικείωσή τους με τη σύνταξη/συγγραφή μιας ερευνητικής εργασίας αποτελεί ένα απαραίτητο εφόδιο για τις μελλοντικές τους σπουδές.

Βασικό στοιχείο της ερευνητικής εργασίας, που πραγματοποιείται στο σχολείο είναι η παρακολούθησή της από τον καθηγητή της τάξης που θα συμβουλεύει και θα καθοδηγεί το μαθητή ή την ομάδα των μαθητών, αν πρόκειται για ομαδική ερευνητική εργασία. Η συνεργασία αυτή καθηγητή/τριας και μαθητών/τριών μπορεί να θεωρηθεί η κυριολεκτικά και ουσιαστικά κατεξοχήν παιδαγωγική διαδικασία στο σχολείο.

Η επιλογή του θέματος

Σε ακαδημαϊκό επίπεδο, όπου ο φοιτητής παρακολουθεί ορισμένο κύκλο σπουδών, θεωρείται ως δεδομένο - αν και δεν επαληθεύεται πάντα - το ενδιαφέρον του για το θέμα. Στη γενική όμως σχολική εκπαίδευση η επιλογή του θέματος πρέπει να αφεθεί στο μαθητή, ο οποίος ανάλογα με τα ιδιαίτερα ενδιαφέροντά του, θα επιλέξει το θέμα του κυρίως από την ύλη των μαθημάτων που διδάσκεται, με τη διακριτική βέβαια, καθοδήγηση του καθηγητή του.

Εκτός από τα σχολικά βιβλία, στην αναζήτηση και διατύπωση του θέματος μπορούν να βοηθήσουν τα πρακτικά επιστημονικών συνεδρίων, οι βιβλιοπαρουσιάσεις και βιβλιοκριτικές σε ειδικά επιστημονικά περιοδικά ή και στον τύπο, οι συζητήσεις ειδικών στην τηλεόραση, η αναζήτηση στις σχετικές ιστοσελίδες του διαδικτύου. Πάντως, τον κύριο λόγο έχει ο προσωπικός προβληματισμός κάθε μαθητή-ερευνητή.

Παρατήρηση: Η επιλογή του θέματος μπορεί να γίνει και από την ύλη των μαθημάτων π.χ. Οι Ολυμπιακοί αγώνες στην αρχαιότητα και στην εποχή μας (από την Ιστορία, Κοινωνιολογία, Φυσική Αγωγή)

Δραστηριότητα στην τάξη

Ο καθηγητής παρουσιάζει σε φωτοτυπία ένα αντίγραφο του ωρολογίου προγράμματος της τάξης και ζητά από τους μαθητές να σημειώσουν το μάθημα που προτιμούν. Στη συνέχεια οι μαθητές με βάση το αντίστοιχο σχολικό βιβλίο προσανατολίζονται προς ένα θέμα από το οποίο θα ήθελαν να διερευνήσουν και να εργαστούν πάνω σ' αυτό συστηματικά. Η τελική επιλογή του θέματος θα πρέπει να γίνει σε συνεργασία με τον καθηγητή που γνωρίζει αν υπάρχει διαθέσιμο υλικό και αν με βάση αυτό η εργασία μπορεί να καταλήξει σε κάποια συμπεράσματα. Καλό είναι τα θέματα που επιλέχθηκαν από τους μαθητές ή από ομάδες μαθητών να καταγραφούν και να γίνουν γνωστά σ' όλη την τάξη, γιατί υπάρχει περίπτωση μερικοί μαθητές να είναι σε θέση να βοηθήσουν τους συμμαθητές τους με κάποιες σκέψεις ή κάποιο υλικό που μπορεί να έχουν στη διάθεσή τους. Μια τέτοιας μορφής διαδικασία βοηθάει στην ανάπτυξη πνεύματος συνεργασίας ανάμεσα στους συμμαθητές.

β. Πορεία προς τη συγγραφή της ερευνητικής εργασίας.

Μια ερευνητική εργασία μπορεί να είναι:

- α. Πραγματεία, δηλαδή διεξοδική και σε βάθος εξέταση ενός θέματος πχ. "Η πολεοδομία της κλασικής περιόδου", Prof. Dr. W. Hoerpfner, Αρχαιολογία τ. 63.
- β. Διδακτορική διατριβή, δηλ. ολοκληρωμένη διαπραγμάτευση ενός θέματος που τεκμηριώνει ύστερα από έρευνα μια νέα άποψη ή καταλήγει σ' ένα νέο συμπέρασμα για την επιστήμη (Η διδακτορική διατριβή υποβάλλεται σε ακαδημαϊκό ίδρυμα για την απόκτηση διδακτορικού διπλώματος) π.χ. Ερατοσθένης Καψωμένου, "Η συντακτική δομή της ποιητικής γλώσσας του Σεφέρη", Θεσ/νίκη. 1975, Χρ. Τσολάκη, Η

πολυτυπία στο ρήμα της κοινής νεοελληνικής γλώσσας Θεσ/νίκη 1982.

- γ. Μονογραφία, δηλ. λεπτομερής επιστημονική πραγματεία σε μια περιορισμένη περιοχή μάθησης, π.χ. Κυριάκου Τσαντσάνογλου "Η μυκηναϊκή γραφή και η ελληνική προϊστορία", περιοδικό "Φιλολόγος", τ. 1, 1964.

- δ. Άρθρο, δηλ. περιορισμένης έκτασης επιστημονική εργασία που δημοσιεύεται σ' ένα επιστημονικό περιοδικό ή γενικότερα στον τύπο, π.χ. Μάρθα Χριστοφύλου, "Η μοντέρνα τέχνη και οι αρχαιότητες. Νύξεις για την πολύπτυχη αμηχανία και τη μοίρα μας σχέσης". Περιοδικό Αρχαιολογία τ. 27, 1988.

Χρήσιμο θα ήταν να παρουσιαστούν στην τάξη δείγματα διαφόρων τύπων ερευνητικών εργασιών, ώστε οι μαθητές να έχουν μια άμεση αντίληψη του είδους και της μορφής μιας ερευνητικής εργασίας, προσέχοντας τους τίτλους των εργασιών, τα περιεχόμενά τους, τη διάρθρωση των ενοτήτων, τη συλλογιστική πορεία που οδηγεί στην τελική διατύπωση θέσεων ή συμπερασμάτων.

Πάντως στη σχολική πράξη οι ατομικές ερευνητικές εργασίες των μαθητών θα προσεγγίζουν μάλλον την έκταση και στη μορφή τα επιστημονικά άρθρα και -σε μερικές περιπτώσεις- τις μονογραφίες.

Αναζήτηση και καταγραφή του υλικού

Αφού προσδιοριστεί το ειδικό θέμα της εργασίας κάθε μαθητή και καταγραφεί αυτό που συνήθως ονομάζεται "υπόθεση εργασίας", δηλ. ένα εντελώς γενικό πλάνο, ό,τι θα απασχολήσει πλέον τον ερευνητή-συγγραφέα θα πρέπει να είναι η αναζήτηση της σχετικής βιβλιογραφίας, των πηγών και γενικά του υλικού της εργασίας του.

Στην άντληση και αναζήτηση του υλικού μπορούν να βοηθήσουν:

- α. ο καθηγητής της ειδικότητας, με μια γενική ενημέρωση που μπορεί να κάνει στο μαθητή για τη βιβλιογραφία και για κάθε άλλο υλικό που υπάρχει γύρω από το θέμα.
- β. μια έγκυρη εγκυκλοπαιδεία που περιέχει ένα λήμμα σχετικό με το θέμα που διερευνάται στην εργασία. Υποτίθεται ότι η εγκυκλοπαιδεία θα περιλαμβάνει ασφαλώς και μια πρώτη βιβλιογραφία για το θέμα.
- γ. ένα γενικό σύγγραμμα με πρόσφατη βιβλιογραφία που περιλαμβάνει και το ειδικό θέμα της εργασίας. Για παράδειγμα, εάν το θέμα της εργασίας αναφέρεται σ' ένα πρόσωπο της νεότερης μας ιστορίας, μια έγκυρη γενική ιστορία της περιόδου αυτής θα μπορούσε να είναι ιδιαίτερα χρήσιμη.

Η πρώτη αυτή διερεύνηση σχετικά με το υλικό που υπάρχει μπορεί να οδηγήσει σε μια "μετακίνηση" από την αρχική υπόθεση εργασίας, πράγμα βέβαια που μπορεί να γίνει και σε οποιαδήποτε φάση της εργασίας. Το ίδιο το υλικό που αναζητείται μπορεί να οδηγήσει σε νέα δεδομένα, σε νέες ενδιαφέρουσες απόψεις, σε νέους τρόπους προσέγγισης του θέματος. Γι' αυτόν ακριβώς το λόγο ο τίτλος της εργασίας είναι προτιμότερο να πάρει την οριστική διατύπωσή του μετά το τέλος της.

Ο κύριος χώρος για την άντληση και ανεύρεση του υλικού είναι μια ενημερωμένη βιβλιοθήκη και, κατά προτεραιότητα, η βιβλιοθήκη του σχολείου και οι σχετικές ιστοσελίδες του διαδικτύου.

Άλλου είδους πηγές για την ανεύρεση του απαιτούμενου υλικού μπορούν να είναι ανάλογα με το θέμα, συνεντεύξεις με ειδικούς επιστήμονες, απαντήσεις σε ερωτηματολόγια, αρχειακό υλικό, επί τόπου έρευνα, βιντεοκασέτες, ταινίες κινηματογραφικές, ηχογραφήσεις σε κασέτες, στατιστικά στοιχεία κ.ά.

Το βασικό υλικό, που συνήθως είναι υλικό από βιβλία, χρειάζεται να καταγραφεί σε δελτία ή να αποθηκευθεί στον προσωπικό ηλεκτρονικό υπολογιστή του ερευνητή και στη συνέχεια από αυτό να γίνει η επιλογή του κατάλληλου για την εργασία. (Δείγματα δελτίων, Έκφραση-Έκθεση τ. Γ' σ. 148)

Αξιολόγηση: εκτίμηση του υλικού

Άσκηση: Σχηματίστε 4-5 δελτία στα οποία να αποδελτιώσετε ένα μικρό ή εκτεταμένο απόσπασμα κειμένου, μια πληροφορία ή ακόμη μια λέξη που σας χρειάζεται εάν κατά τη αντιγραφή/μεταφορά ενός αποσπάσματος διαπιστώσουμε ένα λάθος ή μια άποψη ή λέξη που μπορεί να εκληφθεί ως λάθος από τον αναγνώστη, τότε σημειώνουμε τη λέξη (sic=έτσι), για να επιβεβαιώσουμε ότι πράγματι έτσι είναι γραμμένο και δεν πρόκειται για λάθος

Εκτίμηση/αξιολόγηση του υλικού.

Ως προς την εκτίμηση του υλικού είναι χρήσιμο να έχουμε υπόψη μας ότι:

- το υλικό των εγκυκλοπαιδειών και των γενικών βιβλίων, π.χ. μιας γενικής ιστορίας της λογοτεχνίας ή της τέχνης, είναι συνήθως παλαιότερο από τη χρονολογία έκδοσής τους, τουλάχιστο κατά πέντε χρόνια. Για πιο πρόσφατα στοιχεία πρέπει να ανατρέξουμε κυρίως σε ειδικά επιστημονικά περιοδικά σύγχρονα ή αν μπορούμε στις σχετικές ιστοσελίδες του διαδικτύου. Ακόμα για νεότερα στοιχεία μπορούμε να απευθυνθούμε σε συγκεκριμένα άτομα, σε υπηρεσίες, οργανισμούς που έχουν σχέση με το θέμα της εργασίας.
- ως προς τα στατιστικά στοιχεία, πρέπει να γνωρίζουμε με ποιον τρόπο καταγράφηκαν, και πόσο αξιόπιστοι ήσαν αυτοί που τα κατέγραψαν, καθώς και ποια διαδικασία ακολούθησαν στη συγκέντρωσή τους.
- ως προς τις μαρτυρίες ατόμων, πρέπει να είμαστε ιδιαίτερα επιφυλακτικοί όσον αφορά την αντικειμενικότητά τους. Στην προσωπική μαρτυρία και κρίση είναι σχεδόν αδύνατο να υπάρχει απόλυτη υποκειμενικότητα, μια και η επιλογή ακόμα και των λέξεων και της συντακτικής δομής του λόγου, υποδηλώνει τη στάση του συγκεκριμένου ατόμου απέναντι σ' ένα γεγονός.

Συνοπτικά μπορούμε να πούμε ότι για να είναι χρήσιμο και αξιόπιστο το αποδεικτικό υλικό μιας ερευνητικής εργασίας πρέπει να εκπληρώνει τις εξής προϋποθέσεις:

- α. Να περιλαμβάνει και τα σύγχρονα επιστημονικά δεδομένα
- β. Να προέρχεται και να στηρίζεται, όσο είναι δυνατόν, σε άμεσες αρχικές πηγές. Π.χ. για μια εργασία που αναφέρεται στους περσικούς πολέμους, άμεση πηγή είναι ο Ηρόδοτος και όχι τα βιβλία που σχολιάζουν την ιστορία του Ηροδότου.
- γ. Το αποδεικτικό υλικό που προέρχεται από προσωπικές μαρτυρίες, κινηματογραφικές ταινίες, βιντεοταινίες, φωτογραφίες κτλ. να ελέγχεται αυστηρά ως προς την αντικειμενικότητά του. Σε αυτό βοηθά και η διερεύνηση του σκοπού και των συνθηκών κάτω από τις οποίες καταγράφηκε ή πραγματοποιήθηκε. Ακόμα και μια φωτογραφία δηλώνει ή υποδηλώνει αντικειμενικότητα ή σκοπιμότητα (υποκειμενικότητα).

Άσκηση

Από τα βιβλία της Ιστορίας "Θέματα νεότερης και σύγχρονης Ιστορίας από τις πηγές, Γ' Λυκείου ΟΕΔΒ, 1990" ή από άλλα βιβλία της Ιστορίας π.χ. "Θέματα νεοελληνικής ιστορίας, Γ' τάξη Ενιαίου Λυκείου, ΟΕΔΒ, 1999" να γίνει εκτίμηση και αξιολόγηση των πηγών και να συζητηθεί η αντικειμενικότητά τους.

Διάρθρωση και συγγραφή εργασίας

Δεν πρέπει να ξεχνούμε ότι στην επιλογή και στην αξιολόγηση του υλικού της εργασίας σημαντικό ρόλο παίζει και η άποψη του καθηγητή που παρακολουθεί την εργασία των μαθητών σε όλα τα στάδια της συγγραφής της και με τον οποίο συνεργάζεται στενά ο μαθητής.

Το υλικό που συγκεντρώθηκε και επιλέχθηκε θα πρέπει να προσαρμοστεί στο βασικό διάγραμμα (πλάνο) της

εργασίας, που καταρτίστηκε στο αρχικό πρώτο στάδιο με τη βοήθεια του καθηγητή. Μετά όμως τη συγκέντρωση, την αξιολόγηση και την ταξινόμηση του υλικού, έρχεται η φάση της κατάρτισης ενός λεπτομερειακού διαγράμματος (πλάνου) που δείχνει αναλυτικά την όλη διάρθρωση της εργασίας και αποτελεί ουσιαστικά τον πίνακα περιεχομένων της εργασίας. Δεν αποκλείεται, βέβαια, και αυτό το δεύτερο λεπτομερειακό διάγραμμα να δεχτεί κάποιες τροποποιήσεις ανάλογα με νέο υλικό που τυχόν θα βρεθεί κατά την πορεία της έρευνας.

Στο διάγραμμα πάντως της εργασίας βασικά τμήματα αποτελούν το πρώτο εισαγωγικό μέρος στο οποίο δίνονται οι θέσεις, το διάγραμμα, η μεθοδολογία-από που ονομάζεται "υπόθεση εργασίας"- και το τελευταίο μέρος, στο οποίο εκτίθενται τα πορίσματα, τα συμπεράσματα της εργασίας. Τα δύο αυτά μέρη βρίσκονται -πρέπει να βρίσκονται- σε άμεση ανταπόκριση, επειδή στο πρώτο ουσιαστικά τίθενται τα ερωτήματα, ενώ στο τελευταίο δίνονται οι απαντήσεις. Στο ενδιάμεσο των δύο μερών, στον κορμό της εργασίας παρουσιάζεται το αποδεικτικό υλικό.

(Βλέπε πίνακα περιεχομένων της διδακτορικής διατριβής του Ερατοσθένη Καψωμένου)

Τίτλος

Στην τελική φάση της εργασίας μπαίνει και ο οριστικός τίτλος της, ο οποίος θα πρέπει να δίνει επιγραμματικά το περιεχόμενο της εργασίας και να κατατοπίζει αμέσως τον αναγνώστη. Επειδή αυτό δεν είναι πάντα δυνατόν, σε μερικές περιπτώσεις δίνεται συμπληρωματικά ένας διευκρινιστικός υπότιτλος, π.χ. "Η μοντέρνα τέχνη και οι αρχαιότητες. Νύξεις για την πολύπτυχη αμηχανία και τη μοίρα μας σχέσης"

Μερικοί τίτλοι είναι τυπικοί και αυτό συμβαίνει κυρίως στις διδακτορικές διατριβές, π.χ. "Η συντακτική δομή της ποιητικής γλώσσας του Σεφέρη", "Η αρχαιολογική μυθολογία στο νεοελληνικό δράμα".

Άλλοι ερευνητές-συγγραφείς προτιμούν τίτλους από ελκυστικούς για να κινήσουν το ενδιαφέρον ή να προιδεάσουν τον αναγνώστη ως προς την κατεύθυνση του θέματος, π.χ. "Καλαθοπλεκτική και Ψαθοπλεκτική. Τέχνες και παρελθόν", "Ένα σύμβολο εξωτερικής επικοινωνίας στη Βυζαντινή τέχνη". Εργασίες με τίτλους πρωτότυπους ή ελκυστικούς συναντούμε συνήθως σε εργασίες και άρθρα που δημοσιεύονται σε επιστημονικά περιοδικά.

Στην περίπτωση των μαθητικών ερευνητικών εργασιών είναι προτιμότερο να αφεθεί στο μαθητή η διατύπωση του τίτλου, μια και το πώς θα θελήσει να παρουσιάσει μια εργασία του είναι και θέμα ιδιοσυγκρασίας του ίδιου.

Άσκηση-Δραστηριότητα: Να παρουσιαστούν στην τάξη και να σχολιαστούν οι τίτλοι εργασιών/άρθρων από επιστημονικά περιοδικά και διδακτορικές διατριβές. Ως άσκηση, να γίνει προσπάθεια μερικοί τυπικοί τίτλοι να μετασχηματιστούν σε πιο ελκυστικούς και πρωτότυπους.

Καμιά εργασία δεν πρέπει να παραδίδεται, αν δεν ελεγχθεί για δεύτερη και τρίτη φορά με τη συνεργασία του καθηγητή. Η καταγραφή σε Η/Υ βοηθάει στον επανέλεγχο της εργασίας, γιατί προσφέρει περισσότερες δυνατότητες διόρθωσης και συμπλήρωσης του κειμένου απ' ό,τι ένα χειρόγραφο κείμενο.

Περίληψη

Πολλές ερευνητικές εργασίες συνοδεύονται, στο τέλος τους ή και στην αρχή τους, από μια περίληψη, ώστε ο αναγνώστης σε σύντομο χρόνο να πληροφορηθεί για το σκοπό, το περιεχόμενο και τα συμπεράσματα της εργασίας, και ανάλογα να αποφασίσει για μια προσωπική μελέτη όλης της εργασίας. Σε περιοδικά που δημοσιεύουν άρθρα και σε άλλες γλώσσες, εκτός της ελληνικής, και απευθύνονται και σε ξενόγλωσσους

αναγνώστες, οι περιλήψεις γράφονται σε μια ξένη γλώσσα, συνήθως στην αγγλική ή γαλλική.

Στην περίπτωση των μαθητικών ερευνητικών εργασιών κρίνεται ιδιαίτερα χρήσιμο, οι μαθητές να συντάσσουν μια περίληψη της εργασίας τους, ως άσκηση σύμφωνα με όσα αναγράφονται στην ενότητα "Περίληψη" της Β' Λυκείου. Η σύνταξη της περίληψης θα δώσει μια ακόμα ευκαιρία στους μαθητές να επανεξετάσουν και να επανελέγξουν την εργασία τους. Συμπληρωματικά, με τη βοήθεια του καθηγητή των ξένων γλωσσών, θα ήταν χρήσιμο να προσπαθήσουν να δώσουν την περίληψη και στην ξένη γλώσσα που διδάσκονται στο σχολείο.

Αξιολόγηση

Η αξιολόγηση θα βασιστεί στις ατομικές ή ομαδικές ερευνητικές εργασίες των μαθητών για τη συγγραφή των οποίων θα πρέπει να τους δοθεί επαρκής χρόνος. Όπως αναφέρθηκε ήδη, η αξιολόγηση της εργασίας δε θα πρέπει να βασιστεί τόσο στην αξία των συμπερασμάτων της αλλά στη διαδικασία της σύνταξής της. Καλό είναι μάλιστα οι μαθητές/τριες να τηρούν ένα ημερολόγιο των δραστηριοτήτων τους σχετικά με την εργασία και την πορεία της, καθώς και των συναντήσεών τους με τον καθηγητή που τους παρακολουθεί και τους συμβουλεύει το σωστό μπορεί να αποτελέσει ένα στοιχείο αξιολόγησης. Σκόπιμο είναι και ο καθηγητής να τηρεί ένα αντίστοιχο ημερολόγιο όπου να καταγράφει τις παρατηρήσεις του για την πορεία της εργασίας.

Πρέπει να σημειωθεί, τέλος, ότι η ερευνητική εργασία μοιάζει αρκετά, αλλά δεν ταυτίζεται με τις συνθετικές ομαδικές εργασίες των μαθητών. Η σχολική ερευνητική εργασία βρίσκεται ανάμεσα στις συνθετικές ομαδικές εργασίες και στις ακαδημαϊκές ερευνητικές εργασίες των φοιτητών και μέσα σε αυτό το πλαίσιο θα κινηθεί η αξιολόγησή της.

Σημείωση:

Το συγκεκριμένο σχέδιο μαθήματος κινείται σε θεωρητικό κυρίως επίπεδο και δεν αποτελεί τυπικό κανόνα για τη σχολική πράξη. Ο καθηγητής, ανάλογα με τις ιδιαίτερες συνθήκες της τάξης και του σχολείου του, είναι ελεύθερος να κάνει τις δικές του επιλογές.

Υποστηρικτικό υλικό του μαθήματος

α. Υποστηρικτικό υλικό για τη διδασκαλία.

1. Δελτία καταγραφής αποδεικτικού υλικού από βιβλία:
 - "Εκφραση-Εκθεση για το Λύκειο" τ. Γ' σελ. 146, ΟΕΔΒ, Αθήνα 1998
 - Διάρθρωση/αρχιτεκτονική της ερευνητικής εργασίας:
 - Αχ. Ανθεμίδης "Sus Promorend" (απόσπασμα)
 - "Εκφραση-Εκθεση για το Λύκειο" τ. Γ' σελ. 152, ΟΕΔΒ, Αθήνα 1998
 - Οι αρετές ενός καλού και έντιμου συγγραφέα-ερευνητή:
 - Αχ. Ανθεμίδης, ο.π. (απόσπασμα)
 - "Εκφραση-Εκθεση για το Λύκειο", τ. Γ' σελ. 153, ΟΕΔΒ, Αθήνα 1998
 - Τίτλος:
 - Π. Α. Γεράκης, Α.Γ. Σφήκας, Το ερευνητικό δημοσίευμα, Θεσ/νίκη 1973

β. Υποστηρικτικό υλικό για τον καθηγητή.

1. Αχιλλέα Στ. Ανθεμίδη "Μεθοδολογία επιστημονικής έρευνας και συγγραφικής Jus Promerend",

Θεσσαλονίκη 1978^[2]

2. Ερατοσθένη Γ. Καψωμένου "Η συντακτική δομή της ποιητικής γλώσσα του Σεφέρη. (Υφολογική μελέτη) Διδακτορική διατριβή, Θεσ/νίκη 1975, Περιεχόμενα.

3. Σωφρόνης Χατζησαββίδης "Διερεύνηση παραγόντων που επηρεάζουν το βαθμό γλωσσικής επάρκειας των μαθητών στο σχολικό περιβάλλον: Πρώτες εκτιμήσεις από μια "Μελέτη Περίπτωσης". Πρακτικά της 14^{ης} ετήσιας συνάντησης του Τομέα Γλωσσολογίας της Φιλοσοφικής Σχολής του Α.Π.Θ., Θεσ/νίκη 1993 σ. 384

4. Π. Ξωχέλλης, Μ. Κεπλανίδης, κ.ά. "Αξιολόγηση του προγράμματος γλωσσικής διδασκαλίας στο Γυμνάσιο. Ερευνητικά δεδομένα" Φιλολόγος τ. 67, 1992

5. Eco Umberto, Πώς γίνεται μια διπλωματική εργασία, Εισαγωγή-επιμέλεια: Μαριάννα Κονδύλη, Εκδόσεις Νήσος, Αθήνα, 1994.

6. Keith Howard, John A. Sharp, Η επιστημονική μελέτη, Μετάφραση: Βασιλική Π. Νταλάκου, Εκδόσεις Gutenberg, Αθήνα, 1994